

Vykoupil, Libor

Mládí a zrání politika

In: Vykoupil, Libor. *Jiří Stříbrný : portrét politika*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003, pp. [16]-38

ISBN 808648811X (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123430>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

I.

Mládí a zrání politika

Začíná se psát rok 1880. Letos oslaví Jeho císařské a královské Veličenstvo František Josef I. své padesátiny. Na trůně je už 32 let. Nastoupil na něj v roce 1848, tedy o dva roky dříve, než se narodil Tomáš Garrigue Masaryk. Tomu tedy bude v tomto roce v březnu 30 let. Nestor slovenské politiky, Matúš Dula dovrší už 34. rok, zatímco Vavro Šrobárovi bude jen třináct. Stejně mladý je i Alois Rašín. Další z budoucích politiků jsou ještě mladší. V roce 1880 oslaví Jan Šrámek kulaté desáté narozeniny, malému Antonínu Švehlovi bude sedm a jen Karel Kramář je již dvacetiletý mladík.

Loňského roku po sedmi a půl letech působení odstoupil liberální kabinet Adolfa knížete Auersperga. Ke krachu jej přivedla rakouská okupace Bosny a Hercegoviny a následná negativní reakce německých liberálů. Auerspergova vláda byla ve stavu demise již od července předešlého roku, ale císař se rozhodl jmenovat novou vládu až 18. února 1879. Do jejího čela byl prozatímně postaven dosavadní ministr kultu a vyučování Karl Stremayr, ale klíčovou osobou nového kabinetu byl již tehdy hrabě Eduard Taafe jako ministr vnitra. On se měl stát mužem, který dovede politické poměry v Rakousku k nové stabilitě. V červnu proběhly volby do říšské rady. Čeští poslanci vystoupili se společným předvolebním prohlášením, ve kterém připustili možnost, že za určitých okolností by mohla být ukončena jejich pasivní rezistence. V srpnu byla skutečně jmenována Taafova vláda, která pak řídila rakouskou politiku po 14 let. Přesněji – řídil ji osobně Eduard Taafe jako představitel bloku, který byl přílehlavě nazván „železným kruhem pravice“. V den zahájení nového období říšské rady 7. 10. 1879 byli již přítomni všichni čeští poslanci sdružení v Českém klubu a poprvé předložili státoprávní ohrazení, kterým později zahajovali každé nové jednání říšské rady. Český poslanecký klub podal v listopadu čtyři memoranda, požadující provedení jazykového zrovnoprávnění češtiny s němčinou ve škole a v úřadě. Výsledkem bylo 19. dubna 1880 přijetí tzv. Stremayrových jazykových nařízení, která pak platila (přes všechny zásahy a úpravy) až do roku 1918.

Do této vnitropolitické situace se v Rokycanech panu Jaroslavu Stříbrnému a jeho manželce Marii, rozené Velkoborské, dne 14. ledna 1880 narodil potomek Ferdinand. Nemylme se, je to skutečně příští politik a ministr Jiří Stříbrný. Jen pokřtěn byl jinak, než jak později uváděl. K této drobné, ale charakteristické nejasnosti se ještě později vrátíme, neboť i ona sehrála ve Stříbrného životě bohatém na vzruch a skandály svoji roli. V témže roce 1880 se narodil i Stříbrného stranický kolega, po jednu dobu nejvěrnější přítel a posléze soupeř ve vedení socialistické strany Emil Franke, sociální demokrat a pozdější ministerský předseda Vlastimil Tusar, ale také architekt Josef Gočár, sochař Jan Štursa, budoucí pražský primátor

Albert Pražák nebo též Bohumír Šmeral, kterého snad ani představovat nemusíme. Jeden z největších Stříbrného protivníků, dr. Edvard Beneš, přijde na svět až o čtyři roky později, symbolicky ve stejném roce jako další ze Stříbrného odpůrců, Jaroslav Stránský.

Rodina Stříbrných patřila mezi staré rokycanské rody. Dědeček Jiřího Stříbrného František Stříbrný (německy řečený Silber Franzl) byl nájemcem v hostinci U Libuše. Později si zřídil vlastní podnik ve vedlejším domě, kde se už říkalo U Stříbrných. Byl prý proslulý čistým charakterem a snad proto se jeho hostinci přezdívalo U krobiána. Byl dvakrát ženat a z jeho prvního manželství se roce 1850 narodil syn Jaroslav. Měl se původně věnovat obchodu, vystudoval gymnázium, ale přitahovalo jej i divadlo. Teprve po otcově smrti byl nucen převzít jeho živnost. Povolání hostinského jej však nelákalo, a tak po krátké době zakotvil v advokátní kanceláři JUDr. Hugo Karlíka. Ačkoliv vedl veškerou agendu a působil vlastně jako sollicitátor, zbývalo mu ještě dost času i na vlastní záliby. Režíroval ochotnické divadlo, kde si občas i zahrál, byl činný v Sokole. Jeho synové na něj vzpomínali i přes jeho bohémské založení jako na velikého pedanta. Část svého času věnoval rovněž politice, v níž byl rozhodným stoupencem mladočechů. Jeho přičiněním utrpěli v boji o rokycanskou radnici roku 1888 staročeši rozhodnou porážku.

Politika se však stala pro Jaroslava Stříbrného osudem. Mladočeši přílišnou vděčností neoplývali a starosta Anichobr odmítl jeho zásluhy ocenit místem v městské správě. Advokát Karlík byl staroček, a ačkoliv si svého zaměstnance vážil a pro politické názory jej nechtěl vyhodit, nakonec se stejně nepohodli. Rodina posléze opustila Rokycany a odstěhovala se do Prahy, kde se Jaroslav Stříbrný stal příspěvním hraběte Kounice zaměstnancem administrace Národních listů. Ačkoliv jej Julius Grégr doporučoval do funkce redaktora, na tuto práci si netroufal. Do Prahy s ním odcházela i manželka Marie, rozená Velkoborská, rodem z Přeštic a synové Ferdinand (1880) a František (1882).²⁴ Pražská idyla však skončila velmi brzy. V listopadu 1898 vypukla tyfová epidemie, kterou onemocněla celá rodina Stříbrných. I když byli všichni v ohrožení života, matka i oba synové se nakonec vyléčili. Jen Jaroslav Stříbrný nákaze ve vinohradské nemocnici podlehl.²⁵ Otec Ferdinanda Stříbrného byl proslulým slovním žonglérem všech soudních sporů. Po něm zdědil budoucí politik lásku ke slovu. Brzy pochopil, že obratný řečník může svoji při vyhrát i bez patřičných trumfů v ruce. Mladý Stříbrný studoval nižší reálku a vyšší průmyslovou školu²⁶ a politicky tíhl k národním sociálům, straně, která tehdy zahajovala svoji činnost.

²⁴ České slovo, 12. 4. 1925. Bratr František se narodil 11. 8. 1882.

²⁵ České dělnické listy, 4. 11. 1898.

²⁶ Navštěvoval v Rokycanech gymnázium, ale v sextě propadl. V Praze pak přešel na nižší reálku v Ječné ulici a Vyšší průmyslovou školu v Poštovské ulici, kde se rok připravoval na dráhu stavitelskou. Chvilí pak skutečně působil jako stavební kreslič. Archiv

V této době strana, se kterou budoucí politik spojil v další kariéře velkou část svého života, teprve vznikala. Byla založena až na přelomu března a dubna roku 1897 jako vyústění nacionalistického politického proudu v českém dělnickém hnutí. Bezprostředním impulsem ke vzniku České strany národně sociální²⁷ bylo protistátoprávní ohrazení poslanců sociální demokracie na zahajovacím zasedání říšské rady 30. března 1897. Pět poslanců Československé sociálně demokratické strany dělnické se dostalo do říšské rady na základě nově zavedené V. (všeobecné) volební kurie. A ihned po svém vstupu na parlamentní půdu se distancovali od státoprávního prohlášení, jímž čeští poslanci tradičně zahajovali jednání vídeňské říšské rady už od svého návratu na její půdu v roce 1879. Čeští sociálně demokratičtí poslanci nejen deklarovali svůj internacionalismus a třídní zaměření své politiky, ale současně odmítli i české historické státní právo. Tento krok byl neuvážený, neboť české státní právo nebylo jen „zvetšelymi privilegii a dokumenty“,²⁸ ale svým přizpůsobováním se politickému klimatu zůstávalo aktuálním a pro většinu národa mobilizujícím faktorem. Nebylo tedy divu, že české strany byly tímto vystoupením sociálních demokratů pohoršeny a spolu s německými politiky v něm viděly vhodnou záminku k zákroku proti českému dělnickému hnutí. Útok byl veden z obou stran z pozic nacionalismu, který v 90. letech minulého století dosahoval jednoho ze svých vrcholů. V české politice dostal konkrétní podobu národního socialismu – hnutí národního dělnictva.

Právě v den, kdy ve Vídni zněly z úst sociálních demokratů věty státoprávního ohrazení, sešla se v Praze skupina nacionalisticky orientovaných dělníků, aby připravila veřejnou schůzi na Staroměstské radnici.

Kanceláře prezidenta republiky (dále jen AKPR), Národní soud (NS) 220/39, Jiří Stříbrný, č. 26.

²⁷ Strana prodělávala ve svém vývoji proměny i pokud šlo o její oficiální název. Při svém vzniku byla vyhlášena Stranou národního dělnictva československého (1897), ale již na ustavujícím sjezdu v r. 1898 přijala předlouhý název Národně sociální strana v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních a Horních Rakousích, který se však nikdy běžně neužíval. Členové se hlásili k názvu Česká strana národně sociální, který byl oficiálně přijat až na sjezdu v r. 1902. Na sklonku války byla strana přejmenována na Českou stranu socialistickou (30. 3. 1918) a posléze na Československou stranu socialistickou (1919). V souvislosti s odchodem Jiřího Stříbrného r. 1926 nesla strana název Československá strana národně socialistická, pod kterým byla r. 1945 obnovena, když předtím v r. 1938 zanikla vstupem do Strany národní jednoty. V rámci zjednodušení jsou používány nejčastěji výrazy „národní sociálové“ pro starší období a „národní socialisté“ či „čeští socialisté“ pro období první republiky. Tyto názvy přes zkrácení zneumožňují záměnu s jinými stranami. Srov. ALSNS, karton 15, Programy strany.

²⁸ V projevu se přímo praví: „Jako Čechové a jako sociální demokraté protestujeme proti vyhrabávání ztrouchnivělých historických privilegií a dokumentů, žádáme pro nás a všechny národy Rakouska moderní instituce, protestujeme proti snaze svádět pozornost převážně většiny politicky, hospodářsky a kulturně potlačovaného národa českého na bludné cesty fantastického českého státního práva.“ Cit. podle VOLF, M.: *Náše dělnické hnutí v minulosti*. Praha 1947, s. 179.

Manifestační schůze se konala 4. dubna ve tři hodiny odpoledne a znamenala faktické založení národní strany dělnické. Shromáždění odsoudilo „herostratovské prohlášení tak zvaných českých sociálně demokratických poslanců“ a upřelo jim právo „vydávati se za zástupce českého lidu dělného“. Současně bylo na tomto shromáždění rozhodnuto, aby „veškeré české národní dělnictvo zorganizováno bylo v jeden mohutný a zdravý celek, jenž by usiloval nejen o provedení důležitých hospodářských požadavků pracujícího lidu, ale také poctivě zasazoval se o dobytí práv, kteráž jsou českému národu od staletí soustavně upírána“.²⁹ Jednání vedl natěračský dělník Alois Simonides a v čele strany stanul rukavičkářský dělník, odborový činitel František Kváča.³⁰

Jeden z organizátorů celé akce, tehdy ještě redaktor mladočeských Národních listů Václav Klofáč, zůstal prozatím v pozadí.³¹ I tak se však objevily zprávy, že za celým podnikem stojí mladočeská strana, která si uvědomuje, že dělnictvo je tou vrstvou společnosti, na niž má prozatím nepatrný vliv. Hovořilo se i o částkách, které mladočeši na založení a podporu nové strany uvolnili.³² Je však otázkou, z jakých zdrojů by tyto peníze pocházely, mladočeská strana totiž jako strana staršího typu fakticky žádným fondem nedisponovala. Snad by mohly být považovány za vysvětlení některé výroky samotného Klofáče z nichž vyplývá, že šlo patrně spíše o finální podporu ze strany osobních přátel.³³

Stříbrný poprvé veřejně vystoupil jako šestnáctiletý student v hostinci v Libni. Jeho přednáška o Nerudovi, kterou přednesl v rámci dělnického vzdělávacího kroužku, byla považována za výbornou. Podle svých vzpomínek se na ni také velmi pečlivě připravoval a některé věci konzultoval i s Karlem Raisem, který tehdy působil na dívčí měšťanské škole na Vino-

²⁹ *In memoriam Aloise Simonidesa*. Praha b. d., s. 58; srov. URBAN, O.: *Česká společnost 1848–1918*. Praha 1982, s. 488.

³⁰ Alois Simonides se narodil 4. 5. 1871 v Třebíči, byl natěračským dělníkem, novínářem a spoluzakladatelem nár. soc. strany. Později působil jako organizátor strany v Praze i mimo Prahu, redaktor Českého dělníka a Českých dělnických listů a nakonec jako ředitel Všeobecné nemocenské pojišťovny. Kromě jiného jeden z organizátorů spolku pro postavení Husova pomníku. Od r. 1911 úředník pražského magistrátu a pražský starosta, zemřel na podzim 1927. Srov. *In memoriam*; G. Moudrý v nekrologu *Národní listy*, 26. 11. 1927.

František Kváča byl rukavičkářský dělník a odborář. Narodil se r. 1857 v Praze. Už od r. 1879 stál v čele odborové organizace rukavičkářského dělnictva a jezdil na kongresy dělnictva do Vídně, Paříže i Bruselu. V r. 1897 stál u kolébky národně socialistického hnutí a byl prvním předsedou výkonného výboru strany. V r. 1898 onemocněl tyfem a po delších útrapách zemřel 10. 1. 1899 na Královských Vinohradech. AUDA, F.: *Naše hroby*. In: 25 let práce Československé strany socialistické 1897–1922. II. díl Jubilejního památníku Za svobodu národa. Ed. A. Netolický–Němec. Praha 1922, s. 148.

³¹ KLÁTIL, F.: *Republika nad stranami*. Praha 1992, s. 23–24.

³² HARNA, J.: *Kritika ideologie a programu českého národního socialismu*. Praha 1978, s. 16.

³³ KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 21.

hradech.³⁴ Jako student Vyšší státní průmyslové školy v Praze v letech 1897 a 1898 Stříbrný řečnil a agitoval na mnoha schůzích. První vystoupení na velké politické schůzi měl podle svých vzpomínek ve velkém sále Žofína na Slovanském ostrově.³⁵ Tehdy byl ještě stále studentem, takže se musel ukrývat pod pseudonymem. Na schůzích vystupoval jako Jiří Velkoborský, podle dívčího příjmení své matky. Památeční veřejná schůze mladé generace národně sociální se konala na Žofíně v pondělí 4. 4. 1898 v osm hodin večer. Bylo přítomno na 1 500 lidí a Stříbrný měl úvodní projev. Mluvil o významu a povinnostech mladé generace. Apeloval na společný boj studentstva a dělnictva za „svatou myšlenku slovansko-sociální a za naši politickou samostatnost“. Dále připomněl, že „jest povinností naší napravit to, co sociální demokracie pokazila, která vznešené myšlenky sociální zneužila k politicko-židovské agitaci. Nuže my tuto myšlenku z onoho kaliště politického pozvedneme a ve velké své velebnosti zjevíme ji celému Slovanstvu.“ Řečník pak skončil prohlášením, že mladá generace stojí proti všem centralizačním vládám rakouským.³⁶ Podle zpráv v tisku byl přijat bouřlivým potleskem, který dokonce překonal aplaus věnovaný Karlu Stanislavu Sokolovi, který mluvil jako druhý, ačkoliv byl starší a zasloužilejší.³⁷

První písemně dokumentované vystoupení však zachycuje archiv strany již v říjnu 1897. „Schůze omladiny konala se v neděli dne 24. října U Šedivých. Za účasti 150 členů zvolen za předsedu občan Kratochvíl, za místopředsedu občan Kraus a za zapisovatele občan Libenský. První řečník, občan Velkoborský, promluvil v řeči as hodinu trvajíc o úkolech národní omladiny...“³⁸ Všechny tyto schůze jsou spojeny s hnutím nové „omladiny československé“, později přezvané na mladou generaci národně sociální. Přípravným pracem se několik nadšenců, mezi nimi i Jiří Stříbrný, věnovalo od podzimu roku 1897. Sám Stříbrný o tom nadšeně

³⁴ Karel Václav Rais (nar. 4. 1. 1859) absolvoval r. 1877 učitelský ústav a po několika štacích na venkově učil od r. 1887 v Praze. V letech 1899–1919 byl ředitelem dívčí měšťanské školy na Vinohradech, kde vytvořil i podstatnou část svého díla. Historický ústav AV ČR (dále jen HÚ), Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I, strojopis, s. 79.

³⁵ HÚ, Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I, s. 80.

³⁶ České dělnické listy, 8. 4. 1898.

³⁷ K. S. Sokol byl synem poslance říšské rady za mladočechy Josefa Sokola. Byl téměř o 13 let starší než Stříbrný (nar. 5. 10. 1867) a jako pokrokář si r. 1894 v procesu s Omladinou vysloužil dva a půl roku těžkého žaláře. V r. 1899 se stal spoluzakladatelem státopravně radikální strany, později státopravní pokrokář. Po vzniku republiky zakotvil ve straně národně demokratické a byl jejím senátorem. Vydavatel záslužné knižnice Vzdělávací bibliotéka, ve které v letech 1890–1913 vyšlo 66 svazků. Zemfel 20. 3. 1922.

³⁸ ALSNS, karton 438, Národně sociální mládež za Rakouska 1897–1918. Jedna zmínka zachycuje přednášku ještě staršího data. V mimořádné schůzi výkonného výboru ze 12. 7. 1897 se zachovala poznámka „Schůze v neděli 15. t. m.: Malá Strana, přednáška, obč. Stříbrný.“ Viz *In memoriam Aloise Simonidesa*. Praha b. d., s. 103.

hovořil i na důvěrné schůzi U Šedivých 25. března 1898.³⁹ Podle tisku došlo k definitivnímu rozhodnutí, kterým vznikl Klub mladé generace národně sociální, na důvěrné poradě 23. dubna téhož roku. České dělnické listy zároveň uvádějí hlavní styčnou adresu: „Dotazy zodpoví Jiří Velkoborský, na Královských Vinohradech, Budečská ulice č. 7.“⁴⁰ O necelý týden později, v pátek 29. dubna se v sále na Žofíně konala první společná schůze dělnictva a studentů. Přesto, že na přípravu schůze nebylo mnoho času, zúčastnilo se jí na 1 000 nadšenců, ke kterým promluvili Alois Simonides, Jiří Velkoborský (Stříbrný) a Viktor Dyk.⁴¹ V době, kdy se konečně stranický dorost sjednotil, Stříbrný už mířil výš. Zprávy o jeho působení mezi mladými se vztahují právě jen k roku 1898.

„Měl odvahy až na zbytek a disciplinovaný býval nerad. Výkonný výbor strany mu ukládal již 28. června 1898, že si schůze nesmí sám svolávat a že bude posílán jen na přednášky a ne na politické schůze“. Ale již 14. srpna 1898 mluvil na táboru národních sociálů v Národním domě na Vinohradech.⁴² Časté byly zejména veřejné schůze, na kterých se vedly prudké spory mezi agitátory sociálně demokratickými a národně sociálními. Z takových debat vycházel Stříbrný mnohdy jako vítěz. Ani odpůrci mu nemohli upřít, že to byl tehdy „mladý člověk zjevu sličného“, který „upoutává na sebe pozornost řečnickým nadáním. (...) Stříbrný se vždy nějak rychle orientuje, ať je postaven kamkoliv. Je to také talent, dán ne každému.“⁴³ Jestliže jej uznávají i odpůrci, není divu, že jej vlastní tisk nezřízeně chválí. Označuje jej téměř za génia a používá u něj výrazů „jasně zformuloval“, „zřetelně nastínil“ a „přehledně vysvětlil“, zatímco oponent (samozřejmě sociální demokrat) pronesl „řeč sestávající z jedné slitinoty potrhlosti“.⁴⁴ Ještě po letech budou pamětníci vzpomínat s patosem na tuto dobu. „Bratr Jiří Velkoborský (Stříbrný), sotva 18letý posluchač české státní průmyslovky, probouzí mládež a vrhá se v bouřlivý zápas se sociálními demokraty. Nadšený tento hoch spěchá ze školy do hostince U Šedivých na Perštýně, náruč knih klade pod stůl a mluví zde na schůzi dělníků pekařských. V ostré polemice poráží starého sociálního demokrata Ctibora. Mluvil i proti zasloužilému Šturcovi aj.“⁴⁵ Tento úspěch měl však

³⁹ České dělnické listy, 8. 4. 1898.

⁴⁰ České dělnické listy, 20. 5. 1898.

⁴¹ *In memoriam*, s. 159.

⁴² ALSNS, karta 561, Jiří Stříbrný, II–158. „Jelikož se stalo, že br. Stříbrný pořádal schůze na svou pěst a bez vědomí výkonného výboru, usneseno, aby mu bylo dopsáno, že tak činiti nesmí, a vzhledem na jeho mládí usneseno, aby nebyl posílán na schůze politické, nýbrž jen na přednášky.“ *In memoriam*, s. 169. Na schůzi ve vinohradském Národním domě hovořil J. Stříbrný o antiklerikalismu. Srov. tamtéž, s. 172.

⁴³ KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 163.

⁴⁴ Český dělník, 30. 9. 1898.

⁴⁵ *Expres*, 12. 7. 1930. Stať byla napsána tak, aby upevnila upadající pověst lidového vůdce. Pod článkem s titulkem „Počátky národně sociální mládeže“ je podepsán S. Fa-

i stinné stránky – na jaře 1898 byl J. Stříbrný v Lipanech u Zbraslavi na podobně vzrušené schůzi zbit.

Na druhé straně měl však Stříbrný i dosti odpůrců v řadách vlastní strany. Na schůzi výkonného výboru 13. července 1898 se řešil jeho spor s Eduardem Slávou.⁴⁶ Stříbrný si v dopise stěžoval na Slávu, že proti němu nebratrsky vystoupil a žádal o svolání smírčího soudu. Přítomný Sláva připomněl, že chtěl Stříbrného žalovat pro urážku na cti za slova, která pronesl v hostinci U kravína na Vinohradech. Stříbrný tam měl říci, že Slávovi nelze „důvěřovat ve věcech finančních“. To Slávu, který byl jinak proslaven jako velmi nezištný, natolik urazilo, že žádal plnou satisfakci před smírčím soudem. Jinak by byl nucen žalovat u okresního soudu. Na schůzi byl dále čten i přípis Jaroslava Zajíčka-Horského, ve kterém byly podrobně vylíčeny inkriminované výroky Stříbrného juniora i jeho otce ve zmíněném hostinci. Návrh na svolání smírčího soudu byl pak přijat jednohlasně.⁴⁷ A. Simonides požádal, aby smírčí soud nevynášel rozsudek před 19. červencem, neboť J. Stříbrný měl být jeho svědkem v procesu se sociálním demokratem Reitem. Smírčí soud se nakonec konal až 30. srpna, ale výsledek jeho jednání neznáme.⁴⁸

Ještě dříve než veřejnými projevy na stranických shromážděních, snažil se mladý Stříbrný prosadit i v tisku. Přispíval do Českého dělníka i Českých dělnických listů, a to, jak sám vzpomíná, už od 16 let. „Znal jsem sice osobně již všechny osoby ve hnutí činné a zvláště br. Klofáče, ale když přišel jsem do redakce, ...ztratil jsem kuráž. Podepsal jsem proto svůj první článek, který pojednával o poměrech stavebního dělnictva, značkou Ag (chemická značka stříbra) a svůj první plod odevzdal jsem na poštu.“ Článek podle Stříbrného vzpomínek skutečně vyšel a co více: „Má radost byla ještě větší, když v listárně redakční pod udanou značkou Stř-

houn. Je pozoruhodné, že tohoto muže i obdobné historiky uvádí Stříbrný ve svých pamětech. Upřesňuje jedinou věc. Dr. Fahoun byl komisařem na policejní inspekci ve Štěpánské ulici a několikrát jej zatýkal. Zdá se, že se po letech s národními socialisty celkem sblížil. Srov. HÚ, Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I., s. 75–76.

⁴⁶ Eduard Sláva byl účetním tiskárny národního sociálního dělnictva. Narodil se 13. 3. 1869 v Nechanicích a zemřel na tuberkulózu 3. 10. 1904 v Praze na Vinohradech. Původně byl dělníkem, ale složil zkoušky ze státního účetnictví a jak účetní pak pracoval v různých podnicích. Byl spoluzakladatelem strany, pro kterou přinášel i finanční oběti. Na přelomu století byl pravidelně volen za člena výkonného výboru strany. AUDA, F: *Naše hroby*, s. 150.

⁴⁷ *In memoriam*, s. 170. Komise byla určena 8členná, vedle jiných v ní zasedli i František Kváča a Václav Klofáč.

⁴⁸ Nezachovaly se materiály v ALSNS a v publikaci *In memoriam*, s. 175 najdeme pouze tuto poznámku: „Schůzi zahájil br. Kváča za přítomnosti bratří: Kasala, Klofáče, KARBUSE, Šindeláře, Šeplavého a Nováka. Br. Maruška byl omluven vojenským cvičením. Zapisoval br. Šeplavý. Z vážných důvodů jsme od uveřejnění tohoto zápisu upustili.“

ný odpovídal mně br. Klofáč, aniž by tušil komu to odpovídá, na mou nabídku psáti články ze života dělnického velmi příznivě.⁴⁹

Dokud byl naživu otec a Jiří Stříbrný studoval, mohl brát svoje psaní jen jako zálibu. Po absolvování školy a zejména po otcově smrti byla však jeho finanční situace neutěšená. Pracoval sice u stavitele Horáka jako kreslič, ale to jej nemohlo uživit, zvláště, když měl starost i o matku a mladšího bratra. Vedlo se mu tak zle, že mu výkonný výbor strany 22. 11. 1898 odhlasoval podporu 20 zlatých.⁵⁰ I proto v roce 1899 odešel do Českých Budějovic. Dnem 14. července tam totiž začal vycházet čtrnáctideník strany národních socialistů – Stráž lidu, ve kterém se Stříbrný stal redaktorem.⁵¹ I podle vlastních vzpomínek odešel především za novinářinou.⁵² Úředníci presidia zemského úřadu v Praze však měli v roce 1941 jiné informace. Ze zprávy, kterou vlastnoručně podepsal zemský prezident Richard Bienert, vyplývá, že Stříbrný nejprve odešel do Budějovic jako kreslič a teprve později se stal spolupracovníkem Stráže lidu.⁵³ Stříbrný na první návštěvu jižních Čech nevzpomínal rád zřejmě proto, že v Budějovicích byla očividně žhavá půda a politické ambice mladého redaktora nebyly jeho stranickým kolegům po chuti. Už počátkem listopadu 1899 se v tomto listu objevilo prohlášení, že „pan Jiří Stříbrný přestal býti členem organizace českobudějovické, nebyl vůdcem organizace a nemá právo za ni na schůzi mluvit...“.⁵⁴

Po krátké budějovické zkušenosti odešel Stříbrný do Vídně, aby se tam stal redaktorem krajinského týdeníku Hlasy na Dunaji. Stříbrný znal Vídeň už z dřívějšíka ze svých pohostinských řečnických a agitačních vystoupení, i když se seznámil nejednou spíše se stinnými stránkami takových schůzí. „Když brzy poté přijel do Vídně br. Stříbrný na svou první schůzi u nás v Hernalském pivovaře, poznal prostředí, v němž pak po leta účinně pracoval, hodně zblízka. Rozbita nejen četně navštívená schůze, nýbrž i hostinské zařízení, aby naše organizace místnost podruhé nedostala (...) Z rozbité schůze se šlo tenkrát v zástupech na Alserstrasse 59, kde br. Stříbrný v přeplněné místnosti a za neutuchajícího souhlasu promluvil ve Vídni poprvé. Brzy nato pak, jsa žádán všemi, kdo jej znali, přijel do Vídně znovu, aby se cele věnoval straně a jejímu tisku.“⁵⁵

⁴⁹ STŘÍBRNÝ, J.: *Několik vzpomínek*. In: Pamětní list k 15letému trvání České strany národně sociální, 1897–1912. Red. V. Klofáč. Praha 1912, s. 40–41.

⁵⁰ ALSNS, karton 561, Jiří Stříbrný, II-158. Srov. *In memoriam*, s. 187.

⁵¹ Podle tiráže byl majitelem a vydavatelem listu František Fiala, redaktorem Jiří Ferdinand Stříbrný a tisk prováděl J. Příbyl.

⁵² HŮ, STŘÍBRNÝ, J.: *Paměti*, Svazek I, s. 81. Přitom první budějovickou epizodu Stříbrný ve svých vzpomínkách vypouští a píše tak, jako by byl z Prahy poslán dělat osvětu a noviny rovnou do Vídně.

⁵³ AKPR, NS 220/39 Jiří Stříbrný, č.26.

⁵⁴ Stráž lidu, 3. 11. 1899.

⁵⁵ KOVÁŘ, J.: *Několik vzpomínek z Vídně*. In: 25 let práce Československé strany soci-

Bouřlivé působení mladého řečníka ve Vídni dokládá i vzpomínka dalšího pamětníka. „Strana naše oznámila, že bude 2. února r. 1899 pořádati v I. okrese v hotelu Rábl veřejnou schůzi, na níž promluví br. Stříbrný. Čeští sociální demokraté si vzali za úkol, že jakékoliv veřejné projevy námi pořádané zmaří a proto se předčasně dostavili do sálu a obsadili jej. Jejich bojovná nálada se projevila hned při volbě předsednictva. Po delším jednání smluven kompromis a zvoleno smíšené předsednictvo: předseda br. Frühbauer, místopředseda sociální demokrat, zapisovatelem rovněž sociální demokrat a místopředsedou náš stoupenec. Za řeči br. Stříbrného, jenž přirovnával poměry za císaře Nero k poměrům za France Josefa, komisař schůzi rozpustil a dal br. Stříbrného a Frühbauera zatknouti. Hned po rozpuštění schůze nastala vřava, z ní rvačka a výsledek byl, že sál i se zařízením byl demolován. Br. Stříbrný a Frühbauer byli proti vůli policie doprovázeni zástupem našich stoupenců přes celé město až na policejní ředitelství, které jsme obléhali. Po protokole byl pozdě večer bratr Frühbauer propuštěn a bratr Stříbrný nechán ve vazbě. O půl noci téhož dne byl však bratr Frühbauer znovu zatčen a opět odveden do vazby, kde byl 2 a půl dne stále vyslýchán. Po jednoměsíční vazbě dostal bratr Stříbrný ještě tři měsíce, které si také odseděl. Při této schůzi bylo asi 12 lidí zatčeno a asi 20 zraněno.“⁵⁶

O vydávání Hlasů na Dunaji jako časopisu (vycházel čtrnáctidenně) české menšiny ve Vídni se rozhodlo v dubnu 1898 a první číslo vyšlo 7. července téhož roku. Základní kapitál tehdy činil 20 zlatých a prvním redaktorem byl br. Chlubna.⁵⁷ Stříbrný pracoval v Hlasech na Dunaji jako redaktor za 7 zlatých týdně s tím, že měl na starosti současně i práci v administraci a expedici. V roce 1902 se časopis přeměnil na týdeník a s tím se změnil i název listu na Česká Vídeň.⁵⁸ V redakci nového týdeníku měl již Stříbrný větší slovo, z redaktora se stal zodpovědným redaktorem a nakonec mu byla svěřena veškerá agenda spojená s vydáváním. „List převzal jsem do vlastní režie“, říká o tom hrdě sám.⁵⁹ V této době byl několikrát zatčen a nakonec i odsouzen do vězení. Hlasy na Dunaji převzal na tuto dobu Jan Hedvičák. Stříbrný byl rozsudkem c.k. Zemského trestního soudu ve Vídni z 20. března 1901 odsouzen pro zločin urážky cí-

alistické 1897–1922. II. díl Jubilejního památníku Za svobodu národa. Ed. A. Netolický-Němec. Praha 1922, s. 157.

⁵⁶ SVOBODA, A.: *Drobtý vzpomínek*. In: 25 let práce Československé strany socialistické 1897–1922. II. díl Jubilejního památníku Za svobodu národa. Ed. A. Netolický-Němec. Praha 1922, s. 164. Zmiňovaný Václav Frühbauer se narodil 21. 11. 1867 ve Ždírci u Chotěboře a zemřel 7. 8. 1905 ve Vídni. Kovodělník, zakladatel prvního spolku nár. soc. Barák a organizátor národních socialistů ve Vídni.

⁵⁷ Zakládající schůze se konala na verandě hotelu U zeleného hroznu a sama redakce časopisu sídlila na Turnergasse 9. SVOBODA, A.: *Drobtý*, s. 164.

⁵⁸ ŠIK, H.: *Od Českého dělníka k Svobodnému slovu*. In: Buřiči a tvůrci 1897–1947. Praha b.d. (1947), s. 90.

⁵⁹ HŮ, Stříbrný, J.: *Paměti*, Svazek I, s. 82.

saře Františka Josefa I. do těžkého žaláře v trvání 4 měsíců, zostřených jednou měsíčně postem. Stříbrný se neodvolal a odmítl i milost.⁶⁰

Ve vězení napsal celou řadu politických a hospodářských článků, které vydal v roce 1902 pod souhrnným názvem „Z mého žaláře“.⁶¹ Mimo jiné se v této knize pokouší načrtnout programové zásady strany národně sociální a postavit národní socialismus proti marxismu, kterého se dovolávali hlavní odpůrci národních dělníků – sociální demokraté. Jedenadvacetiletý Stříbrný se s lehkostí mládí vyrovnává s nejtěžšími otázkami tehdejší doby. Píše: „Pět velikých problémů čeká na své rozřešení; jest to otázka sociální, náboženská, politická, národnostní a otázka výchovy. Těžko říci, že ta neb ona je důležitější. Ideál budoucnosti vidíme v správném rozřešení všech. Veškeré ty otázky navzájem se doplňují a žádná pouze sama o sobě neznamená ještě štěstí a vrchol blaha. Ovšem, proto my, národní socialisté, nehledíme na otázku sociální jako na otázku v podstatě hospodářskou, nám znamená souhrn všech těch otázek dohromady. (...) Chceme svobodu pro jednotlivce, ale předem musí ji mítí národové. Chceme lepší budoucnost, k čemuž musí býti lepší společnost, nebo budoucnost nezávisí jen na hospodářských a politických řádech, jich jakosti a dokonalosti, ale i na povaze lidu. Má-li býti celek dobrý, musí býti takovými i jednotlivé části i onen materiál.“⁶² Jiří Stříbrný na tomto i na dalších místech dokazuje, s jakou lehkostí se dovede přizpůsobit cizím idejím. Čerpal velkoryse z Gidea, Herknera, Kalouska, Laveleyho, Masaryka, Mazziniho, Palackého, Sombarta nebo Spencera, aniž by se je snažil hlouběji pochopit a aniž by jejich myšlenky přijal za své.⁶³

⁶⁰ Rozsudek č. j. Vr. 700 7015/00/31. Stříbrného obhájcem byl ex offio JUDr. Eckstein, vídeňský advokát. Pražský advokát JUDr. Oldřich Souček zaznamenal tyto vzpomínky v *Železniční zřízenec*, 15. 9. 1919.

⁶¹ STŘÍBRNÝ, J.: *Z mého žaláře*. Úvahy hospodářské a politické. Přeštice 1902. Knihu vytiskl Josef B. Zápotočný v Rokycanech, nakladatelem byl knihkupec Cyril M. Homan.

⁶² STŘÍBRNÝ, J.: *Z mého žaláře*, s. 133.

⁶³ Charles Gide (1847–1932), francouzský ekonom, zastánce teorie kooperativního socialismu prostřednictvím spotřebitelských družstev. Heinrich Herkner (1863–1932), německý národohospodář a sociální politik. Česká politika vítala jeho smířlivost v národnostní otázce a Stříbrný zvláště oceňoval jeho nelásku k sociálním demokratům. Josef Kalousek (1838–1915), český historik blízký Palackému, autor základní práce „České státní právo“ (1871). Emile de Laveleye (1822–1892), belgický národohospodář, autor práce „Das Ureigentum“ (tedy „Pravlastnictví“, 1879) a zejména „Současný socialismus“ (německy 1884), práce, kterou Stříbrný znal a která jej ovlivnila. Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937), český filosof, sociolog a státník. Giuseppe Mazzini (1805–1872), italský revolucionář, bojovník za sjednocení Itálie. Stříbrnému imponoval jeho nacionalismus. František Palacký (1798–1876), český historik, zakladatel novodobého českého dějepiscetví. Stříbrného zaujal v nové fázi svého politického přesvědčení, kdy předvídal zánik Rakouska. Werner Sombart (1863–1941), německý sociolog a ekonom, v jednom období ovlivňován i Marxem. Stříbrný jej používal proti Marxovi v duchu Sombartova antisemitismu. Herbert Spencer (1820–1903), anglický filosof, sociolog a evolucion-

Těžko by je také mohl přijímat komplexně pro jejich zcela protikladnou orientaci. Vybíral si jen jednotlivé nápady nikoliv podle systému, jednoho ideového názoru, ale podle toho, co se mu osobně u kterého myslitele zalíbilo. Byl kompilátorem bez snahy vcítit se a pochopit. Podřizoval prostě všechny námátkou sebrané myšlenky jednomu cíli: agitaci, politické praxi. Byl vždy především aktivním politikem, agitátorem. „Tato aktivnost, stálá potřeba jednat, kterou se vyznačuje Stříbrný od mládí, je správná věc; (...) ale stále tu jde o hlavní nesnáz: akce není jenom agitace; akce musí mít svůj hlubší fond, aby z ní bylo veliké dílo a ne veliká demagogie.“⁶⁴

Jistým dokladem nepříliš úspěšného hledání správné politické orientace strany i samotného Stříbrného jsou události z roku 1902. Národní sociálové se tehdy drželi jako základního dokumentu tzv. Klofáčova programu, přijatého již prvním sjezdem v roce 1898. V roce 1900 doplnil k němu II. sjezd jen osnovu komunálně sociálního, školského a učednického programu, který se kromě toho dotkl i ženské otázky.⁶⁵ Dne 16. 3. 1902 se usnesl širší ústřední výkonný výbor svolat na dny 17. až 19. května do Prahy III. sjezd strany. V souvislosti s tím byla 31. března ustavena pracovní komise pro revizi programu strany. Komise se sešla v několika schůzích, ale její členové se neshodli zejména na poměru strany k otázce soukromého vlastnictví. Radikálnější síly ve straně se domnívaly, že národní sociálové by neměli být socialisty jen podle názvu a prosazovaly kritičtější postoj strany k soukromému vlastnictví. Rozpory se ukázaly jako nepřekonatelné a čtyři dny před zahájením bylo oznámeno v tisku, že se sjezd odkládá.⁶⁶

V listech strany se rozvířila obsáhlá programová diskuse, kterou zahájil J. K. Mayer, redaktor Stráže lidu v Českých Budějovicích. V májové proklamaci vyhlásil, že „odstranění soukromokapitalistické výroby jest cílem, k němuž má revise směřovati“. Mayerovo stanovisko potvrdil i Stříbrného dávný přítel Rudolf Bechyně a také redakce Mladých proudů, časopisu stranické mládeže. Mezi 23. 5. a 27. 9. 1902 otiskla Česká demokracie množství příspěvků, které dále rozvíjely započatou diskusi. Proti Mayerovým názorům se vyslovili Jan Gregor, František Auda, Jan Vorel a také Jiří Stříbrný.⁶⁷ Mayer na svoji obranu publikoval množství příspěvků ve Stráži lidu, která tehdy překročila svoji regionální působnost a zejména přísluš-

nista. Stříbrnému na něm imponoval fakt, že dokázal společenský a hospodářský vývoj podat jako poklidnou evoluci, bez zvrátů a revolucí.

⁶⁴ Jiří Stříbrný – Portrét politického demagoga a zakladatele nemravného tisku, *přes demokrat.* B.d. b.m., s. 17.

⁶⁵ ALSNS, karton 15, Programy strany.

⁶⁶ Česká demokracie, 13. 5. 1902.

⁶⁷ SLAVÍČEK, K.: *K vývoji programu Československé strany národně-socialistické.* In: *Výklady o programu Českoslov. strany nár.-socialistické přijatém XII. valným sjezdem strany 5. dubna 1931.* Praha 1932, s. 17.

níci národně socialistické mládeže ji horlivě kolportovali po Praze. Diskusí vytržbené požadavky publikoval J. K. Mayer v předsjezdovém vydání České demokracie. Do sociální části programu strany žádal vložit následující pasáž: „Neuznáváme soukromého práva vlastnického k věcem veřejné důležitosti a veřejné nutné potřeby jako: k podnikům velké dopravy, dolům, lesům a půdě, žádající její znárodnění, řídicí se zásadou kooperativního socialismu: statky a půda jich vzdělavateli – družstvu, nástroje kooperacím, výrobek výrobci – jsme toho názoru, že půda zadána bude všeobecným rozhodnutím národa zajisté těm, kteří ku prospěchu všech nejvíce z ní vytěží. Jsme proti dědičnosti majetku.“⁶⁸

Programová diskuse na III. sjezdu byla bouřlivá, ale J. K. Mayer v ní zůstal osamocen. Postavila se proti němu drtivá většina ÚVV strany, která se ujala programového návrhu, který vypracoval Václav Choc. Oponovali pouze někteří zástupci mládeže, ale Stříbrný s nimi přes svůj nízký věk nesouhlasil a připojil se k rozhodnutí vedení strany. Nový program zůstal tedy věrný původně nastoupené cestě, a proto se v jeho úvodu říká, že „česká strana národně-sociální vznikla jednak odporem proti německému útisku české národnosti, jednak i odporem proti dnešním právním i sociálním zlořádům v zemích českých. Proto usiluje strana ve všech těchto směrech odstraňovat i křivdy a k vítězství pomáhati právu.“⁶⁹ Jak se výstižně píše v příloze České demokracie: „Cíl zůstal stejný, neboť jím je osvobození českého proletariátu, pouze úzká a nevystihující stará formula programová nahrazena novou a hlubší a opět bez nároku na absolutní dokonalost, konečnost a nezměnitelnost. Vývoj programový půjde i přes poslední revisi nepochybně a nutně dále, jak to žádá postavení národně-sociálního směru v českém světě dělnickém a vytčené ono spojení dvou momentů v celek organický: národního a sociálního, resp. socialistického.“⁷⁰

Za války rusko-japonské se národně socialistická mládež ve Vídni ocitla na rok mimo rámec strany, neboť její představitelé nesouhlasili s provoláními a peticemi ve prospěch ruské carské vlády. Zatímco zemský výkonný výbor ve Vídni doporučil v České Vídni všem stoupencům, aby na důkaz slovanské vzájemnosti petice podepsali, výkonný výbor mládeže zaujal stanovisko opačné. V lednu 1905 se při příležitosti smutečního aktu u hrobu Jána Kollára na vídeňském hřbitově sešlo množství Čechů. Nad hrobem promluvil Jiří Stříbrný a současně byli účastníci vyzváni, aby před ruským velvyslanectvím projevili svoje sympatie. Bylo to potřeba, neboť ruská armáda právě ztratila Port Arthur. Národně socialistická mládež však rozhodla letáky antimilitaristické a zpěv carské hymny rušila provolávání hesel „Pryč s válkou, ať žije mír, pryč s carskou tyraní!“ Vedení strany chápalo celou akci jako nedisciplinovanost a porušení sta-

⁶⁸ Česká demokracie, 27. 9. 1902.

⁶⁹ Program české strany národně-sociální, upravený a doplněný na pražském sjezdu strany dne 28. září 1902. Osmé vydání. Praha 1907, s. 4.

⁷⁰ Česká demokracie, kalendář na rok 1904.

nov strany, které musí mít za následek vyloučení nezodpovědných. Mezi postiženými měl být v první řadě ve Vídni oblíbený redaktor Šebek.⁷¹ Vídeňská národněsocialistická mládež však i v nařízených nových volbách potvrdila svoje vůdce a tím se její organizace ocitly na rok mimo stranu.

Vše měla řešit mimořádná konference mládeže, která se konala v národním domě na Turnergasse 9. Průběh jednání byl velmi bouřlivý a oleje do ohně přilila i zpráva, že vedení strany míní vyloučit i redaktora Mladých proudů Emila Špatného. „Strana, chtějc mezi odbojníky zavést konečně nějaký pořádek vysílá do Vídně redaktora Jiřího Stříbrného. To není vymyšleno špatně; Stříbrný je plamenný řečník, mezi mládeží velice oblíben. Praví, že vedení mládeže jedná ukvapeně, že proruské stanovisko strany je správné, což dosvědčuje i článek vídeňské Arbeiter Zeitung, která v úvodníku vyslovuje sympatie Japoncům, určitě jen ze zášti proti Slovanům.“⁷² Přes svoji oblibu nezískal Stříbrný sympatie vídeňské mládeže a když jako jeho oponent promluvil Šebek, získal plnou podporu přítomných. Situaci nakonec musela řešit až zemská konference strany, která dala za pravdu mládeži. Tak vlastně vznikly a utvrdily se počátky antimilitaristického hnutí národně socialistické mládeže. S nimi ovšem nemá Stříbrný nic společného, jediné jako jejich odpůrce.

Během vídeňského působení se Stříbrný důvěrně sblížil s Rudolfem Bechyně. Obývali společný podnájem a to jim pomohlo překonat případné stranické neshody, neboť Bechyně byl příslušníkem sociální demokracie.⁷³ Na nějakou dobu jej Stříbrný dokonce přesvědčil natolik, že mu o rok mladší (a tehdy dvacetiletý) Bechyně pomáhal s redaktorskou prací v národně sociálním tisku. To jej nakonec přivedlo na chvíli do strany národních sociálů, tedy přesně mezi její mládež soustředěnou v tzv. Mladé generaci strany národně sociální. V červnu 1901 vyšlo první číslo Mladých proudů, v jehož úvodníku napsal Rudolf Bechyně mimo jiné: „Na velikonocním sjezdě jsme prohlásili, že se považujeme za součást národně sociální strany. Tím jsme ovšem neřekli, že její program pokládáme za poslední a dokonalé vyslovení národně socialistických ideí; nezavíráme zúmyslně oči před vlastními nedostatky, před mlhovinami a zásadovými rozpory, neboť nestavíme výše stranu a její existenci, než ideje, které nás do ní vedou. (...) Ne pouhý státoprávní radikalismus, ani politický demokratismus, třeba nejlépe míněný, ale socialismus stavíme nejvýše. Slova „třídní zápas“ se nebojíme. Nezrodil se v našich hlavách, nýbrž vývoj společnosti zplodil jej sám.“⁷⁴ Bylo to vlastně programové prohlášení Mladé generace, jejíž první sjezd se konal 7. 4. 1901 v Praze v hostinci U Štajgrů. Nedlouho poté, dnem 1. 1. 1902, Rudolf Bechyně z Mladých proudů vystoupil, neboť

⁷¹ František Šebek, úředník ve Vídni, vůdce národně sociální mládeže tamtéž. Narozen 1880, zemřel na tuberkulózu 11. června 1905. Podle AUDA, F: *Naše hroby*, s. 150.

⁷² KLÁTIL, F: *Republika*, s. 42.

⁷³ HŮ, Stříbrný, J.: *Paměti*, Svazek I, s. 6, s. 32.

⁷⁴ *Mladé proudy*, 1. 6. 1901.

neuveřejnily jeho úvodník Přímé slovo, který hlásal revoluční socialismus.⁷⁵ Na nějakou dobu působil ještě v Prostějově jako redaktor Stráže na Hané, ale nedlouho po návratu na Moravu se Bechyně vrátil i do své rodné strany. Přítelem Jiřího Stříbrného však nadlouho zůstal. Napomohlo to i jejich budoucí politické spolupráci, zejména když Bechyně od roku 1920 zastupoval sociální demokracii v koaliční Pětce, kde Stříbrný reprezentoval národní socialisty.

Ve Vídni se také z Ferdinanda stal Jiří Stříbrný. Křestní jméno si změnil při přestupu k pravoslaví. Tuto část svého života často poněkud zatemňoval, takže je dost obtížné zjistit, ve kterém roce se tak stalo.⁷⁶ Veřejně se k věci vyjádřil až v roce 1927, kdy jej napadlo České slovo a on v tisku prohlásil, že asi před 30 lety konvertoval, neboť ruská pravoslavná církev slíbila zříditi ve Vídni českou školu, pokud alespoň 2 000 Čechů přestoupí k pravoslaví.⁷⁷ Ve svých pamětech k tomu později napsal: „K pravoslaví nepřistoupil jsem z nijaké náboženské horlivosti. Byl jsem vídeňským redaktorem a zápasili jsme zde po léta marně o právo veřejnosti jediné české obecné školy ‚Komenského‘ v X. okrese. Najednou ocitl se mezi nám dr. Živný, blízký ruskému velvyslanectví, s nabídkou: aby 1 000 vídeňských Čechů přestoupilo na pravoslaví, že ruská pravoslavná církev na Reuwegu (III. okres), vlastníci milionové jmění, zřídí nám dvě nové české školy. (...) Byl jsem jako český redaktor jeden z prvních, kdo přestoupil. Za kmotra byl mně ruský profesor Lamanski.“⁷⁸

V červenci 1905 působil Stříbrný již opět jako redaktor v jihočeské Stráži lidu. Důvodem jeho odchodu z Vídně byla snad milostná aféra, ale konkrétnější doklady než jediné svědectví pro toto tvrzení chybí.⁷⁹ Do té doby byl národně socialistickým redaktorem v Českých Budějovicích úředník pokladny Jan Karel Mayer, bývalý anarchista.⁸⁰ Stříbrný se stal

⁷⁵ ALSNS, karton 438, Národně sociální mládež za Rakouska 1897–1918, složka I.

⁷⁶ Autoři usuzují na rok 1902, ale spíše interpolací, konkrétní údaj chybí.

⁷⁷ Zvláštní vydání Večerního listu z 15. 10. 1927.

⁷⁸ HŮ, Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I, s. 41.

⁷⁹ „Po aféře milostného rázu, která byla podnětem k tiskovým útokům sociálně demokratické strany ve Vídni /Wien/, měl býti ze strany národně sociální vyloučen, avšak po vyšetření případu bylo od tohoto upuštěno a revidovaný odvolán do Prahy, kde se stal redaktorem Železničních listů.“ Tolik hlášení policejního presidenta Bienerta z 19. 6. 1941. AKPR, NS 220/39, Jiří Stříbrný, č. 26. Hlášení není přesné, Stříbrný odešel nejprve do Českých Budějovic. Tyto podrobnosti ve svých pamětech Stříbrný neuvádí a nelze k nim nalézt nic ani v archivu strany. Rok 1905 jako odchod Stříbrného z Vídně nepřímou potvrzuje i Hynek Šik. „Kolem listu se ve Vídni seskupila řada význačných pracovníků, zejména v době, kdy se redakce v roce 1905 ujal Hanuš Sýkora po Stříbrném.“ Srov. ŠIK, H.: *Od Českého dělníka*, s. 90.

⁸⁰ Jan Karel Mayer se narodil 11. 9. 1875 v Praze. V 90. letech působil v anarchickém hnutí. V procesu s Omladinou byl odsouzen na 2,5 roku. Do strany vstoupil hned při založení. V Českých Budějovicích vydával Stráž lidu. Vyznamenal se i jako populární řečník. Zemřel 23. 6. 1910. Podle AUDA, F.: *Naše hroby*, s. 149.

jeho spoluredaktorem a ředitelem listu. V Budějovicích se také oženil.⁸¹ Staré spory byly zapomenuty, ale mladý politik směřoval výše a jižní Čechy chápal pouze jako jeden z prvních stupínek ve své kariéře. Když 23. prosince 1906 zemřel šéfredaktor odborového časopisu železničních zaměstnanců *Železniční listy* v Praze Alois Svoboda, byl Stříbrný jmenován na jeho místo. S Českými Budějovicemi se s lehkým srdcem rozloučil dne 7. ledna 1907 a odešel do Prahy za novou kariérou.⁸²

Rok 1907 byl rokem převratných voleb do říšské rady. Převratných, neboť se poprvé měly konat podle principů všeobecného hlasovacího práva, které byly v podobě souboru volebních zákonů přijaty 26. ledna 1907 císařem. I národní sociálové uvítali zrušení kuriového systému a zavedení všeobecného, rovného, tajného a přímého volebního práva pro všechny muže od 24 let. Od voleb si slibovali zvýšení svého parlamentního zastoupení.⁸³ Monopol na „národní jednotu“ byl však doposud v rukou mladočechů. Oni byli již r. 1900 iniciátory vytvoření tzv. České národní rady, která integrovala, ale také podřizovala. První se z tohoto svazku kromě sociálních demokratů, kteří nebyli nikdy akceptováni a nepřijatelných klerikálů, snažili vyvázat agrárníci. Obava z případného neúspěchu vedla k vytvoření několika kartelů. Do jedné koalice vešli spolu s národními sociály také radikální pokrokaři a státoprávní radikálové. Touto cestou vznikla tzv. česká státoprávní demokracie.⁸⁴ Strana se chystala do volebního boje i založením nového deníku, *Českého slova*, které začalo vycházet dnem 1. 3. 1907.⁸⁵ Stříbrný se stal jeho redaktorem. Byl ve

⁸¹ Z manželství se 28. září 1912 narodil syn Jiří.

⁸² Československé železniční listy vycházely od 1. 1. 1899 a byly pýchou odborového tisku socialistické strany. Za války byly zastaveny 23. 12. 1916 a obnoveny v září následujícího roku. Alois Svoboda byl jejich šéfredaktorem od 11. 9. 1899 až do své smrti. Měl velkou zásluhu nejen o odborový list, ale byl též organizátorem železničních zřízenců, soluzakladatelem Jednoty zřízenců československých drah a přes svoji klidnou a tichou povahu byl znám i jak skvělý řečník. Viz ŠIK, H.: *Od Českého dělníka*, s. 91.

⁸³ Poslanci se ve volbách r. 1901 stali Josef Černý, Václav Fresl, Václav Klofáč a František Reichstädter. Podle ŠANTRŮČEK, B.: *Sedmnáctiletá*. In: Buřiči a tvůrci 1897–1947. Praha b.d. (1947), s. 123. Klofáč však kromě svého volebního okresu (Vysoké Mýto) vyhrál i na Kladně. Tam v doplňovacích volbách získal poslanecký mandát Václav Choc, viz FREUND, F.: *Das österreichische Abgeordnetenhaus*. Ein biografisch-statistisches Handbuch. XII. Legislaturperiode. Wien 1911, s. 247. Potvrzuje to i KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 39, který uvádí i šestého poslance Augustina Sehnala, který v následujících volbách r. 1907 propadl. Augustin Sehnal se narodil 4. 12. 1868 v Babicích u Brna, do říšské rady byl zvolen v V. kurii za Moravskou Ostravu a po volebním neúspěchu v r. 1907 (porazil jej soc. dem. kandidát Jan Prokeš) se vrátil do slévárny jako dělník. Zemřel po nešťastné nehodě v r. 1920. Srov. AUDA, F.: *Naše hroby*, s. 148. Podle dalších údajů bylo poslanců skutečně šest, ale Frant. Rostislav Reichstädter hned po volbách přešel k mladočechům. Srov. JIROUŠEK, T. J.: *Dějiny sociálního hnutí v zemích Koruny české od roku 1840 do roku 1909*. Díl III., (1895–1909). Praha 1909, s. 35.

⁸⁴ Srov. URBAN, O.: *Česká společnost*, s. 537.

⁸⁵ Odpovědným redaktorem *Českého slova* se stal Jiří Pichl, majitelem a vydavatelem

svém živlu, psal, redigoval i agitoval. Kandidovat sám ještě nemohl, pasivní volební právo mu dávalo tuto možnost až po dovršení 30 let věku, tedy v jeho případě až roku 1910.⁸⁶

V redakci Českého slova se Stříbrný setkal i s populárním spisovatelem a bohémem Jaroslavem Haškem, jehož slova jsme použili v úvodu. Ve svých vzpomínkách uvádí hned několik historek. Hašek v Českém slově pracoval jako soudničkář, ale byl značně nespolehlivý a případy ze soudních síní, kam nechodil, si vymýšlel. Když už to s ním nebylo k vydržení, dávali mu z redakce výpověď. Hašek si však rychle poradil, šel skládat led pro restaurace a na záda si k tomu připevnil plakát se jménem a textem „na hodinu propuštěný redaktor Českého slova“. Aby redakce zabránila ostudě, přijala jej zpět. Nakonec však míra trpělivosti přetekla a České slovo se s Haškem rozloučilo definitivně. Odešel do Světa zvířat a do Práva lidu psal historky z dějin strany národně sociální. Stříbrný byl pověřen, aby mu odpověděl.

Sám na to vzpomíná takto: „Stalo se; lokálku jsem signoval svou značkou. Už se nepamatuji, co jsem napsal – jen vím, že Haškovi upíral jsem legitimaci, aby mohl někoho soudit, protože mění své politické přesvědčení jako onuci. Byl jsem spokojen až do té doby, nežli se objevila Haškova odpověď. Popřel všecka obvinění a proti předhůzce, že mění své politické přesvědčení, napsal to, že se tedy kapitálně mýlím. Přestoupil-li z Českého slova do Světa zvířat, jistě moc své přesvědčení nepotřeboval měnit. Druhý den styděl jsem se na ulici.“⁸⁷

Stříbrný se propracoval až k redaktorskému místu v Českém slově, ústředním orgánu národně sociální strany. Navštěvoval řečnické kursy a brzy o sobě mohl hrdě napsat: „Má sláva řečnická zatím po Praze rostla, a právě pro své mládí byl jsem na roztrhání.“⁸⁸ Někdy i doslova, protože schůze, na nichž docházelo k potyčkám se sociálními demokraty, byly na denním pořádku. „V Holešovicích svolali 13. června národní socialisté schůzi, ku které se dostavil poslanec Soukup obklopen pověstnými rváči.

bylo zprvu vydavatelské družstvo, od r. 1910 tiskový koncern Melantrich. Největší úspěch mělo Večerní České slovo, které se ve 20. letech stalo snad nejrozšířenějšími novinami ve střední Evropě. Srov. BERÁNKOVÁ, M. – KRIVÁNKOVÁ, A. – RUTTKAY, E.: *Dějiny*, s. 162.

⁸⁶ Opačné tvrzení, které najdeme u Klátily, je tedy mylné. Srov. KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 163. Za poslance byli nakonec zvoleni: Karel Baxa, Frant. Buřival, Antonín Hajn, Antonín Hubka, Václav Fresl, Antonín Kalina, Václav Klofáč, Čeněk Lisý, Frant. Zemlička. Z toho ovšem Baxa (státoprávní radikál), A. Hajn, Hubka a Kalina (radikální pokrokáři) zastupovali ostatní členy koalice „státoprávní demokracie“. Klátíl tu uvádí sestavu poněkud jinou, ale omlouvá jej nedostatek pramenů: Klofáč, Fresl, Stříbrný, Choc, Vojna, Buřival, Baxa. Tamtéž, s. 39. Pravdu má snad v případě Choce, který se stal poslancem v doplňkových volbách, stejně jako Šviha a Josef Sláma. Měli tedy nakonec národní socialisté ve spojení se státoprávními pokrokáři 12 mandátů. JIROUŠEK, T. J.: *Dějiny*, s. 102–103.

⁸⁷ HŮ, Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I, s. 88–89.

⁸⁸ Tamtéž, s. 79.

Vzdor zaručení svobody slova vyvolali sociální demokraté rvačku, při níž rozbito přes 200 sklenic, všecka okna, lustry, židle a mnoho lidí těžce zraněno. (...) Aby pak zbavili se sociální demokraté zodpovědnosti, učinil dr. Soukup trestní udání na redaktora Stříbrného, že první hodil sklenicí, což i do Práva lidu napsal. Ale při konfrontaci sociálně demokratických svědků prohlásili všichni tři, že Stříbrného vůbec neznají.⁸⁹

Stříbrného politické počátky však nebyly snadné. Nebyl politikem první garnitury, i když se snažil dostat do popředí všemi silami. Dokonce se ve třiceti letech pasoval na zasloužilého pamětníka. Alespoň tak vystupoval na táboře národně sociální mládeže, který se konal v neděli 16. 7. 1911 v zahradě u Pokorných v Ječné ulici na oslavu desetiletí vydávání Mladých proudů. Po zahájení byl prvním řečníkem. „Projevil radost nad velkým vzrůstem mládeže a vyslovil uznání těm bratřím, kteří neúnavnou pílí tuto krásnou práci vykonali. Vzpomíná jako jeden ze spoluzakladatelů mládeže krušných počátků hnutí, co to stálo námahy, než byl povolen první spolek mládeže, jak nejen policie, ale i společenstva a veřejnost bránily dělnické mládeži v organisování. Spolky a organisace mládeže stávají se pravými školami, kam mladí vstupují z touhy po vzdělání. Upozorňuje na založení dvou učednických útulen a to ve Vídni a v Liberci, spořitelnu českých učňů, spousty úsporných kroužků, uspořádání učednické výstavy v Praze, ve Vídni a Liberci a vezme-li se v úvahu ohromný počet vzdělávacích přednášek a schůzí, musí každý žasnout...“⁹⁰

Právě tento rok 1911 se stal pro Stříbrného rozhodujícím. Byl to rok dalších voleb do říšské rady. V předvolebním období pokračoval zápas mezi „pozitivní“ a „radikální“ politikou. Národní sociálové ve snaze najít nějakou oporu se bez velkých výčitek svědomí spojili s mladočechy a staročechy ve volební kartel, který byl ideově namířen zejména proti sociální demokracii. Současně měl však i kompenzovat obrovský vzestup agrárníků. Stříbrný sotva překročil věk volitelnosti, ale v Holešovicích porazil proslaveného tribuna lidu, o 9 let staršího Františka Soukupa. Oba se utkali v řadě bouřlivých debat a jak píše sám Stříbrný: „Volební zápas byl tuhý, došlo k rozbíjení schůzí a několika politováníhodným násilnostem“.⁹¹

V den užší volby 20. června 1911 odevzdalo Stříbrnému svoje hlasy 3 992 voličů, zatímco sociální demokracie se musela spokojit s 3 598.⁹² Jiří Stříbrný byl tedy zvolen členem vídeňské říšské rady a stal se v jednatřiceti letech jedním z nejmladších poslanců tohoto orgánu. Odlišil se tak od Antonína Švehly, který trval na tom, že v zemském sněmu bude užitečnější.

⁸⁹ Lid, časopis ujařmených, 10. 9. 1908.

⁹⁰ Pondělník Českého slova, 17. 7. 1911.

⁹¹ HŮ, Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I, s. 38.

⁹² ALSNS, karta 561, Jiří Stříbrný, II-158. K tomu i: KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 163. Ten však tyto události klade mylně k roku 1907. Údaj byl jistě přejat podle FREUND, F.: *Das österreichische Abgeordnetenhaus, XII. Legislaturperiode*, s. 243.

Národní sociálové si v říšské radě výrazně polepšili. Šestnáct poslaneckých míst bylo o sedm více než v předcházejících volbách roku 1907. Novými poslanci se kromě dvou hospitantů stali dr. Karel Baxa, František Buřival, Karel Exner, dr. Emanuel Formánek, Václav Fresl, dr. Otakar Hübschmann, Václav Choc, Václav Klofáč, Alois Konečný, Čeněk Lisý, Jan Slavíček, Jiří Stříbrný, dr. Karel Šviha (místo něj v roce 1914 Josef Netolický) a Jan Vojna.⁹³

Jako poslanec se Stříbrný seznámil osobně i s T. G. Masarykem. Jako poslanci říšské rady spolu často (alespoň podle vzpomínek Stříbrného) cestovali z Prahy do Vídně. Stříbrný ve svých pamětech uvádí i svým způsobem charakteristickou debatu, kterou spolu vedli v otázce vzpomínek na Bílou Horu. Když Stříbrný sdělil v rozhovoru, že se každoročně 8. listopadu vydává na místo osudné bitvy, aby si tam připomněl všechno bezpráví napáchané na českém národu a prohluboval tak svoji nenávisť proti Rakousku, nazval to Masaryk projevem romantického mládí. Když mu nedlouho poté Stříbrný připomněl jeho emocionální literární líčení vycházky po historickém bojišti na Kosově poli, Masaryk to komentoval slovy: „Romantismus věřejška – vývojem událostí může se státi realismem dneška.“⁹⁴

V průběhu roku 1912 se však vnitropolitické vztahy mezi českými stranami proměnily. Pozitivní aktivistická politika mladočechů vyvrcholila souhlasem s válečným rozpočtem a brannými předlohami. Hlasy mladočechů a českých agrárníků pomohly vládě získat potřebnou dvoutřetinovou většinu. Stejně tomu bylo i s přijetím mobilizačního zákona v prosinci 1912. Mladočeši souhlasili dokonce v roce 1913 i s rozpuštěním českého zemského sněmu. Proti takové politice se začal brzy vytvářet blok radikálnějších stran, ve kterém nemohli chybět národní sociálové a vedle nich i státoprávníci, Masarykovi realisté, a také Stránského mo-

⁹³ Klub byl na šestnáct členů doplněn dvěma hospitanty, jak uvádí *Batovcův almanach*. Politický kalendář a adresář, schematismus a statistika zemí koruny české na rok 1912. Praha 1911, s. 234. Prvním byl Vladimír Kurylowicz, rada zemského soudu ve Lvově. Narozen 12. 8. 1867 jako syn řeckokatolického faráře. Studoval na univerzitě ve Lvově a do r. 1908 byl zemským poslancem. V r. 1911 se stal říšským poslancem za volební okres dukelský a stranu ruských nacionalistů. Jeho stranický kolega Dmitrij Marków, narozený 24. 10. 1868 do r. 1893 studoval teologii ve Lvově a pak rok vykonával funkci řeckokatolického kněze. Poté r. 1895 odešel do Innsbrucku studovat práva. Promován byl r. 1900. Praktikoval v Grazu a Vídni a psléze si založil advokátní praxi ve Lvově. Stal se poslancem za haličský Zborov. Podle FREUND, F.: *Das österreichische Abgeordnetenhaus, XII. Legislaturperiode*, s. 497 a 524. Tentýž Freund však uvedené hospitanty vede jako samostatné a 14 národních socialistů doplňuje na Klub radikálními pokrokaři Václavem Prunarem a Frant. Vodňanským, tamtéž, s. 557. Objevují se však i jiné údaje o sestavě národně sociálního klubu, srov. KAZBUNDA, K.: *Otázka česko-německá v předevečer velké války*. Praha 1995, s. 28–29.

⁹⁴ Srov. VYKOUPIĚL, L.: *Jiří Stříbrný a Tomáš Garrigue Masaryk*. In: Masarykova filozofie pojetí demokracie a existence pluralitního politického systému 1. republiky. Ed. T. Martonová. Hodonín 1997, s. 46–47. HŮ; Stříbrný, J.: *Paměti*, Svazek I, s. 55.

ravská pokroková strana.⁹⁵ Od mladočechů se odvraceli i další jejich bývalí spojenci; agrárníci po zastavení činnosti zemského sněmu přešli rovněž do opozice a připojili se k obstrukční politice národních sociálů v parlamentu. Sociálně demokratická revue Akademie psala na podzim 1913 o „úsilí radikálů o vedení české politiky“ jako o skutečnosti, která určuje „současný stav politiky české“.⁹⁶

Jiří Stříbrný se výrazně angažoval zejména v aktivním odporu proti přijetí mobilizačního zákona.⁹⁷ Návrh tohoto zákona byl poslancům říšské rady předložen k projednání 29. listopadu 1912. Obsahoval celkově 37 paragrafů dotýkajících se válečných povinností civilních osob. Národní socialisté kriticky konstatovali, že „Zákon o válečných povinnostech má být u nás náhradou za nadšení v jiných státech, kde do zbraní hlásilo se desetitisíce dobrovolníků.“⁹⁸ Na klubovní schůzi se 3. 12. usnesli zahájit proti mobilizačním předlohám obstrukci. Počítali zejména s podporou sociálních demokratů a také s tím, že vláda chce mít zákon schválen do 9. prosince. Při jednání justičního výboru a kuloárních rozhovorech se ukázalo, že zjevnou podporu postojí národních sociálů poskytne zejména skupina Stránského. Dr. Otakar Hübschmann, který zastupoval stranu v justičním výboru, upoutal na sebe pozornost zejména délkou svých zdržovacích vystoupení. Ani ostatní zástupci národních sociálů však nezůstali v pozadí. „Někteří členové klubu nár. soc., zvláště byl to plzeňský Václav Fresl, docílili rekordu. Mluvě střídavě česky i německy mluvil nepřetržitě 12 hodin. Byl to vídeňský rekord. Já to docílil pouze na 8 hodin.“ konstatoval k této události v pamětech Jiří Stříbrný.⁹⁹ Dokonce i mladočeši nakonec v rozpoutané atmosféře připustili, že vláda by měla přistoupit na některé změny v dikci zákona. Konečně předseda vlády Karl hrabě Stürgkh svolil ke třem drobným úpravám textu. Tehdy se však triumfální tažení národních sociálů proti mobilizačnímu zákonu změnilo v porážku.

Ostatní strany totiž rozhodly, že parlament již prokázal svoji schopnost oponovat vládě a spokojily se s kosmetickými úpravami zákona. Národní sociálové zůstali osamoceni ve svém odporu proti zákonu, od jehož nepřijetí si slibovali i možný pád Stürgkhovy vlády. Zejména v justičním výboru pociťovali nedostatek podpory ze strany sociální demokracie. Jediný zástupce národních sociálů, dr. Hübschmann přednesl obstrukční řeč, která trvala celou noc, a vzhledem k tomu, že další řečníci mluvili krátce nebo se dali rovnou škrtnout, hovořil nakonec s krátkou přestávkou rovných 26 hodin (!).¹⁰⁰ Ani tento jeho výkon však nestačil, takže veškeré naděje vkládali národní socialisté v plenární jednání. Ani tam však

⁹⁵ PICHlíK, K.: *Bez legend. Československý odboj 1914–1918*. Praha 1991, s. 24.

⁹⁶ Akademie, 17. 9. 1913.

⁹⁷ Srov. STŘÍBRNÝ, J.: *Zápas národních socialistů proti válečné předloze*. Praha b.d.

⁹⁸ Tamtéž, s. 4.

⁹⁹ HŮ, Stříbrný, J.: *Paměti, Svazek I*, s. 39.

¹⁰⁰ STŘÍBRNÝ, J.: *Zápas*, s. 20.

neuspěli. Uplatnil se i Stříbrný, který k danému tématu přednesl dne 19. prosince obsáhlou parlamentní řeč, v níž mimo jiné prohlásil: „Netajíme se svými sympatiemi ani v této chvíli k jihoslovanským svým bratřím a jen od lidí bezcharakterních mohli byste očekávat něco jiného. Jen vzpomeňte si, jak respektoval císař city Němců v roce 1866, kdy ve válečném manifestu volal: ‚Stala se nevyhnutelná válka – ta nejhorší, válka Němců s Němci.‘ A dnes nezodpovědní činitelé chtějí nás hnáti do války Slovanů proti Slovanům pro německé zájmy. (...) Ne pro Rakousko a jeho prestiž – ale pro udržení německé nadvlády má se hnáti tento stát do katastrofální války. Nechápeme příčiny, proč má sněmovna podobnou předlohu právě teď, v době válečného opojení, přijímati. Je někým Rakousko na své existenci ohroženo? Nikoli, leda svými válečnými štváči.“¹⁰¹ Jeho projev však byl jedním z posledních a ve večerních hodinách téhož dne byl zákon o válečných povinnostech přijat.

Obstrukční politikou si strana národních sociálů vysloužila všeobecné uznání. „Respekt si musíme opět vynutit a události posledních dnů ve vídeňském parlamentě dokázaly užaslému světu, že je to možno. Dokázali to tentokrát národní sociálové čeští“, psala tábořská Jiskra, týdeník realistů. „Obstrukce národně sociální měla, dlužno uznat, úspěch potud, že vládní strany se rozkývaly – a vláda musela připustit projednání osnov i jich částečné zmírnění.“ Tak soudil i sám profesor Masaryk, který jinak preferoval spíše sociální demokraty.¹⁰²

Nedlouho před vypuknutím světové války zápas mezi mladočechy a národními sociály vyvrcholil ošklivou aférou nazvanou podle jejího hlavního protagonisty aférou Švihovou. Nelze se na tomto místě zabývat podrobnostmi, omezme se tedy proto jen na účast Jiřího Stříbrného na jejím řešení. Na počátku března uveřejnily v č. 61 Národní listy na titulní stránce a se zvláštní typografickou úpravou článek pod titulkem Národně sociální vůdce ve službách policie. Klíčový odstavec pak říká: „Z pozůstatosti redaktora Josefa Anýže odevzdány nám byly ve středu 25. února 1914 listiny, které do celé věci přinášejí světlo a zodpovídají hořejší otázku, že policejním špiclem byl předseda národně sociálního klubu říšských poslanců dr. Karel Šviha, říšský a bývalý zemský poslanec.“¹⁰³

Národní listy tak odstartovaly kampaň, která měla pro národní sociály nepříjemné důsledky. Šviha byl totiž krátce předtím zvolen za předsedu poslaneckého klubu národních sociálů, aby mírnil rozpory, které panovaly mezi Václavem Klofáčem na jedné straně a Václavem Chocem na straně druhé. V těchto volbách, které proběhly 22. ledna, se stali poslanci Choc a Klofáč místopředsedy a Jiří Stříbrný postoupil na místo jednatele.¹⁰⁴ Oprávněnost svého vysokého postavení potvrdil brzy nato, když v únoru jednali

¹⁰¹ Tamtéž, s. 3–4.

¹⁰² Jiskra, 20. 12. 1912; srov. STŘÍBRNÝ, J.: *Zápas*, s. 27–28.

¹⁰³ Národní listy, 4. 3. 1914.

¹⁰⁴ Srov. KAZBUNDA, K.: *Otázka*, s. 349.

představitelé české politiky o vládních předlohách. Tyto „smiřovačky“, jak se jim obecně přezdívalo, probíhaly v napjaté atmosféře, ale politické strany se nakonec s výjimkou státoprávních pokrokářů rozhodly v nich pokračovat. Jen Václav Choc dával na veřejných schůzích najevo svůj nepokrytý nesouhlas a nakonec jej v národně sociální delegaci nahradil právě Stříbrný, který si při jednání vedl velmi dobře. Zúčastnil se pak i tzv. vyrovnávací konference u ministerského předsedy hraběte Stürgkha dne 17. února 1914. Jednání o otázkách menšinového školství a dalších problémech z vládních předloh se vedle něj zúčastnil za stranu národních socialistů i její předseda dr. Šviha (bylo to jeho poslední významné politické vystoupení) a dr. Hübschmann. Bez zajímavosti není i fakt, že se na jednání za českou stranu podíleli např. i Kramář, Šmeral a také prof. Masaryk. To se však již nad domácí politickou scénou stahovaly mraky velkého skandálu.¹⁰⁵

Když propukla aféra, svolal Karel Kramář komisi, která měla posoudit míru Švihova provinění.¹⁰⁶ První jednání proběhla již 7. března a Šviha při nich svou výpověď nikoho nepřesvědčil, i když se hájil rovněž na stránkách Českého slova. Následujícího dne, 8. 3. 1914, byla národními sociály svolána mohutná schůze na Žofín. Za stranu hovořili Vojna, Choc, Klofáč a dr. Bouček.¹⁰⁷ Promluvil i Jiří Stříbrný. Zapáleně bránil stranu, která měla být touto aférou zničena. Stejně jako ostatní řečníci, Stříbrný Šviha nijak zvlášť neobhajoval. Z jeho projevu bylo zřejmé, že o jeho provinění nepochybuje. Důležitější však bylo ochránit stranu. Lépe než Stříbrný to snad vyjádřil jen Václav Choc: „Nejsem také pro to, aby se tyto věci tutlaly, nejsem pro to, by se stal nějaký kompromis, co všechno se má ještě zamlčovat. Jsem přesvědčen, že každé tutlání je nesprávné a že lid by řekl: Oni se vyrovnali, poněvadž jsou všichni lumpové.“¹⁰⁸

Nezaujatá vyšetřující komise předložila výsledek svého zkoumání 9. března a 10. března referoval veškerý český tisk o policejním konfidentovi dr. Karlu Švihovi. Pouze České slovo se pokoušelo Šviha hájit, ale či-

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 355, 362.

¹⁰⁶ Členy komise byli dr. Karel Mattuš, staroček, člen panské sněmovny a ředitel zemské banky; Antonín Švehla, agrárník, zemský poslanec a statkář v Hostivaři; Adolf Prokůpek; prof. dr. Jaroslav Hlava, zakladatel české patologické anatomie; prof. dr. Leopold Heyrovský, předseda České akademie věd a umění a České společnosti nauk a dr. Vratislav Černý.

¹⁰⁷ Václav Bouček nar. 5. 9. 1869 působil od r. 1899 jako advokát v Praze. Byl jedním z nemnoha významných členů Masarykovy realistické strany. Hájil Masaryka i v jeho procesech. Ten jej patrně doporučil i v případě Švihovy aféry a dr. Bouček spolu s dr. Traubem z Chebu skutečně Švihovu obhajobu přijal. Později se podílel na přípravě čs. ústavy z r. 1920. Zemřel v Praze 10. 4. 1940.

¹⁰⁸ Podle KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 66. Ten nepřesně cituje sociálně demokratickou brožuru *C. k. policejní špicl Dr. Karel Šviha předseda klubu poslanců národně sociálních na radě říšské*. Fakta a úvahy o zradě národně sociálního vůdce k poučení českého lidu Praha 1914.

nilo tak velmi nešťastně. Dnem 13. 5. 1914 byl zahájen soudní proces, ve kterém Šviha vystupoval jako žalobce a obžalovaným byl odpovědný redaktor Národních listů Servác Heller. Proces k sobě poutal pozornost jako největší politická senzace. Mezi svědky vystoupily téměř všechny významné osobnosti českého veřejného života počínaje Masarykem a Kramářem. Jako svědek promluvil i Jiří Stříbrný, ale jeho vystoupení nepřineslo nic nového. Hovořil velmi opatrně o vztazích mezi představiteli strany a i k řadě dalších otázek se vyjadřoval delikátně. Z jeho úst zazněla jediná zajímavá myšlenka, kterou však před ním řekl i Masaryk, že totiž česká politika je v takovém stavu, že z ní jen těžko lze něco nového vyzradit policii. Jeho vystoupení nebylo dlouhé, rozsudek byl vyneseno po třech dnech jednání. Porota rozhodla, že Šviha byl těžce uražen na cti, ale současně potvrdila důkaz pravdy, že je skutečně konfidentem.¹⁰⁹

Utajeno ovšem zůstalo, nakolik někteří vedoucí činitelé strany věděli o Švihových kontaktech s policií, neboť sám Klofáč naznačil, že Šviha obstarával „nutný styk s policií v různých záležitostech“.¹¹⁰ Naopak jasně vyplynulo na povrch, že poměry ve straně nebyly zrovna klidné a uspořádané. Právě strana národně sociální byla nejvíce překvapena konfidentenskou aférou Švihovou. Publikum u soudu pak bylo udiveno, že Klofáč není předsedou výkonného výboru strany a dokonce neví, kdo jím je; a naopak je členem Výboru pro Slovanskou výstavu, ale neobtěžuje se tam chodit. Nejen veřejnost, ale i někteří členové národně sociální strany cítili, že jejich strana je v krizi. Mezi jinými to konstatoval i Jiří Stříbrný.

Zároveň s podáním žaloby rezignoval Karel Šviha na svůj poslanecký mandát. Vláda vypsal na vysokomýtsku okamžitě doplňovací volby. Klofáč z obavy, že po takovém skandálu nemají národní sociální šanci, prosazoval názor „nekandidovat“. Navrhoval podpořit kandidaturu realisty prof. Františka Drtiny (otce Prokopa Drtiny). Vedla jej k tomu i vděčnost vůči Masarykovi a v jeho rozhodnutí jej podporovala velká část výkonného výboru strany. Spor ve výkonném výboru se vyhrtil a při hlasování byl většinou jednoho hlasu Klofáčův návrh poražen. Velkou zásluhu na tom měl nepochybně Jiří Stříbrný, který nejen intenzivně přemlouval kolegy, ale sám navrhl kandidáta – chlumeckého pilníkáře Josefa Netolického.

Byl to skutečně odvážný krok. Mladočeši kandidovali ing. Vencla, sociální demokraté spisovatele F. V. Krejčího, realisté prof. Drtinu a proti nim národní sociálního neznámého živnostníka. Klofáč tento nerovný boj vzdal předem a odmítl se zúčastňovat předvolebních schůzí. Stříbrný byl však ve svém živlu. Nechal natisknout letáky a s několika přáteli jezdil po celém volebním obvodu a řečnil a agitoval pod hlavním heslem „Na jedné straně tábor vládní a na druhé česká opozice“. Ve svých pamětech

¹⁰⁹ Srov. *Zrádce dr. Karel Šviha před porotou*. Stenografický protokol o přelíčení konfidenta pražské státní policie a předsedy klubu říšských poslanců strany národně sociální před pražskou porotou ve dnech 13.–15. května 1914. Praha 1914.

¹¹⁰ KLÁTIL, F.: *Republika*, s. 77.

vzpomíná na volební schůzi 15. 5. 1914, v den vynesení rozsudku ve při Šviha – Heller. Listonoš přinesl přímo do sálu, kde se zatím shromáždilo na 1 000 lidí, telegram z Prahy, ve kterém bylo sděleno, že „porota 12 hlasy zprostila dr. Serváce Hellera obžaloby, protože důkaz pravdy se mu podařil“.¹¹¹ Zavládla atmosféra, která dokazovala, že se v místnosti neshromáždili zdaleka jen voliči národních sociálů. Přesto se skupinka ve vedení strany, v níž měl Stříbrný významné místo, nevzdala. Jejich agitace nakonec skončila úspěšně. V prvním kole nedošlo k rozhodnutí, ale Netolický prošel spolu s Krejčím do druhého kola. Užší volba byla i pro otrlé voliče překvapením, neboť mladočeši doporučili svým stoupencům odevdat hlasy sociálně demokratickému kandidátovi. Národní sociály podporovala proti tomu část realistů a většina státoprávníků. O týden později bylo v druhém kole překvapivě rozhodnuto, neboť neznámý kandidát strany, nad kterou se vznášel příznak konfidentství a národní zrady, zvíťazil nad sociálním demokratem F. V. Krejčím.

Že Stříbrný „získával značně vlivu svojí houževnatostí a nespornými schopnostmi organizačními“ si povšiml i autor článku v Peroutkově Přítomnosti v době, kdy po brněnském sjezdu vyvrcholila kampaň za odstranění Stříbrného z politiky. „Skutečně skvělý důkaz organizačního talentu podal po aféře Švihově, kdy vedl volby v bývalém Švihově okresu. Ostuda Švihova byla tehdy tak veliká, že v doplňovací volbě očekávala se zdrcující porážka pro národně-sociální stranu. Ve chvíli největší nouze bylo velení ve volebním boji svěřeno Stříbrnému, který pracoval tak, že kandidát jeho strany, nástupce Švihův, obdržel téměř tři čtvrtiny všech odevzdaných hlasů.“¹¹²

Výsledek voleb byl vnímán zejména jako porážka mladočeské pozitivní politiky. Stránského Lidové noviny napsaly popravdě na adresu sociálních demokratů, že jim podpora mladočechů spíše uškodila.¹¹³ Sociální demokraté o ni ve skutečnosti ani příliš nestáli, ale sešli se s mladočechy na jedné straně bitevní linie pro svůj společný odpor k národním sociálům. Spojenectví to bylo prapodivné, ale mělo oprávnění (alespoň z hlediska sociální demokracie) ve vnitřním myšlenkovém vývoji této strany. Český nacionální radikalismus pro ni byl jasným pomahačem ruského carismu, a ten sociální demokracie v celé Evropě odmítala. Švihova aféra i problémy národních sociálů se však brzy staly nicotnými. Vypukla totiž světová válka.

¹¹¹ HÚ, Stříbrný, J.: Paměti, Svazek I, s. 23.

¹¹² -di-: *Jiřího Stříbrného sláva a pád*. Přítomnost, 23. 9. 1926, s. 579.

¹¹³ Srov. PICHLIK, K.: *Bez legend*, s. 27.